

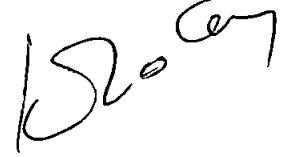
TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Gücsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi gerekçesiyle birlikte ilişikte sunulmuştur.

Gereğinin yapılmasını saygılarımla arz ederim.

Kamuran TANHAN

Mardin Milletvekili

TBMM BAŞKANLIĞI	
Tali Komisyon	Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler
Esas Komisyon	Plan ve Bütçe
Tarih: 25-12-2023	Esas No: 2/1885

T B M M KANUNLAR ve KARARLAR BSK LIGI
22 Aralık 2023
Numara:

TBMM GENEL EVRAK
22 Aralık 2023
No: 1347523

GENEL GEREKÇE

Engelliler, toplumun diğer kesimleriyle karşılaştırıldığında, haklara erişim konusunda “eşit olamama” sorunu sebebiyle yaşamın ekonomik, sosyal, kültürel alanlarında dezavantajlı durumlar yaşamaktalar. Bu sorunlar, onların hayatına bağımsız yaşayamama, kamusal hizmetlere erişememe ve “ekonomik bağımsızlığını sağlayamayan” büyük bir çoğunluğu bakımından insan onuruna yakışır koşullarda yeterli yaşam standartları içerisinde yaşayamama sorunu olarak yansımaktadır.

Engellilik, bedene indirgenecek bir “fonksiyon kaybı” (sakatlık) sorunu değildir bilakis onun dışındaki dünya tarafından yaratılan koşulların yansımalarının bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. İfade edilen bu yönleriyle engellilik hali, aynı zamanda sosyo-politik, sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel durumun bir tezahürüdür. Genel anlamda, engelli bireyin içinde bulunduğu dünyadaki konumlanış koşulları onun engellilik içeriğini de belirlemektedir. Şüphesiz ki engellinin dünyadaki konumlanış koşullarını belirleyen birçok değişken söz konusudur. Bu değişkenler, toplumsal önyargı ve tutumlar, ülkenin hukuk, demokrasi ve adalet bakımından sahip olduğu seviye gibi birçok faktöre de bağlıdır.

Birleşmiş Milletler Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme (BM EHS)’nin 28 inci maddesi, taraf devletlere engelli bireylerin “yeterli yaşam standardı”na sahip olmasını bir yükümlülük olarak getirmektedir. Bu yaklaşımın temelinde, engelli bireylerin eğitim, çalışma, ekonomik ve sosyal yaşama katılımlarında karşılaştıkları dezavantajların onların yaşamlarına ekonomik yoksulluk, temel insan ihtiyaçlarına erişimde yoksunluk olarak yansıyacağı öngörüsü yatmaktadır. İşte bu yüzden ki Sözleşme, taraf devletleri, engelli bireyler ve ailelerine insan onuruna yakışır koşullarda, yeterli yaşam standartlarına sahip bir şekilde yaşamlarını sürdürmeleri için tedbir almakla yükümlü kılar.

Devletten engelli aylığı, bakım yardımı aylığı gibi kalemler adı altında sosyal ödenek alan bireyler, durumları gereği ekonomik yoksulluğun eşiğinde bulunan insanlardır. Bu ödemelerin yapılabilmesi için istenen kriterler, bu kişilerin gelir seviyesinin bu sınıra yakın olmasını gerektirmektedir.

Bir engelli bireyin 2022 sayılı 65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanun (MGKVK) kapsamında engelli aylığı alabilmesi için; çalışmıyor olması ve/ya yaşadığı hane halkının kişi başına geliri asgari ücretin üçte birinden az olması gerekmektedir. Bu bağlamda, engelli aylığı alan bir engellinin ailesinin toplam gelirinin “en iyi senaryoda” (4 kişilik bir aile olması durumunda) açlık sınırının çok az

bir miktar üzerinde, buna karşın her şartta ve koşulda yoksulluk sınırının çok altındadır. Ancak, açlık ya da yoksulluk sınırı gibi “sınır” değerlerin engelliler için farklı değerlendirilmesi gerektiğini vurgulamak gerekmektedir.

Engelli Hakları İzleme Raporu-2021’e göre, engelli bireyler, engelliliklerinden kaynaklanan sebeplerle, gündelik yaşamlarında ek mali yükümlülüklerle karşılaşmaktalar. Gündelik hayatta kullandıkları özel ekipmanlar, toplu taşıma ile seyahat engelinin bulunduğu durumlarda taksi giderleri, kullanmaları gereken özel gıdalar bu mali yükümlülüklerle bazı örneklerdir. Bunu yanında engellilik sebebiyle (ayrımcılık sonucu) eğitim ve istihdam olanağından yararlanamayan engellilerin maruz kalacakları ekonomik yoksunluk da bu durumun bir başka boyutudur.

2022 sayılı MGKVK kapsamında engellilere verilen aylıklar, istihdam imkânı bulamamış, ailesinin geliri yoksulluk ve/ya açlık sınırının altında olan engellilerin açısından oldukça önemli bir enstrümandır. Her ne kadar verilen aylıklar, bu maaşı alan engellilerin ve yaşadıkları hanenin gelir düzeyinde keskin bir şekilde artış sağlamasa da bu aylığı alanlar açısından önemli bir gelir kaynağıdır.

2021 yılı sonu itibariyle gerek engelli ve gerekse de engelli yakını olarak maaşlardan yararlanan kişi sayısının 2021 yılında 731.892 olduğu görülmektedir. Bu rakama, ailedeki kişi başına aylık gelir miktarı, asgari ücretin 3’te birinin çok az üstünde olduğu için aylıktan yararlanamayan engelliler dahil değildir. Bu durumda olan yüzbinlerce engellinin destekten mahrum bırakıldığını belirtmek gerekmektedir.

Engelli aylıkları, 2023 yılı temmuz ayından başlayıp 31 Aralık 2023’e kadar süren dönemde % 40- 69 arasında engellilik oranındaki yurttaşlar için 2.348 TL, % 70 ve üzeriyse 2.811 TL, engelli yakını aylığı ise bu dönemde 1.874 TL’dir.

Engelli maaşı alanların dağılımı incelendiğinde, en çok aylık alan kişi sayısının % 40-69 arasındaki engelliler olduğu görülmektedir. 2021 yılı içerisinde bu grupta olan engelli birey sayısı 351.398 kişidir. Halihazırda engelli aylıklarının ihtiyacı karşılamamanın çok gerisinde olduğu gerçekliğinin yanına engellilik oranına göre değişen aylık miktarları da eklenmektedir. Engelli olduklarını ilgili mevzuata göre alınacak sağlık kurulu raporu ile kanıtlamaları hâlinde engellilere eşit miktarda aylığın ödenmesi, insan onuruna yakışır koşullarda yeterli yaşam standartları içerisinde yaşaması açısından son derece önemlidir.

Engelli Hakları İzleme Raporu-2021'e göre, engelli aylıklarının 2015-2022 yılı 1. Dönem (ilk 6 ay) miktarlarının ABD doları (USD) cinsinden değerleri engelli aylıkları nominal değer bakımından artmış olmakla birlikte % 70 ve üzeri engellilerde 2015 yılına göre USD bazında % 51,53 oranında, diğer kategorilerde ise % 51,43 oranında düşmüştür.

Böylece engelli aylıkları, 2015-2022 yılları arasında reel anlamda yarıdan fazla bir oranda değer kaybetmiştir. Söz konusu rakamlar ile engelli bireyin içinde bulunduğu ailenin geçinmesi mümkün olamayacağı gibi, engellinin kişisel ihtiyaçlarını karşılaması dahi mümkün görünmemektedir.

Kasım 2023 itibariyle Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu (TÜRK-İŞ) tarafından açıklanan araştırmaya göre, dört kişilik bir ailenin sağlıklı, dengeli ve yeterli beslenebilmesi için yapması gereken aylık gıda harcaması tutarı yani, açlık sınırı 14.025 TL, yoksulluk sınırı ise 45.686 TL'dir. Engelli aylıkları yoksulluk sınırı şöyle dursun, açlık sınırının fersah fersah gerisinde kalmıştır.

Engelli aylığı alan kişilerin başkaca bir gelirlerinin bulunmaması en belirgin mevzuların başında gelmektedir. Bu aylıklar, onları alan engellilerin çoğunlukla tek gelir kaynağıdır. Normal şartlarda dahi bir kişinin geçimi için yeterli olmayan bu gelir kaynağının sadece düşük olması değil, aynı zamanda geçen süre içerisinde reel olarak da değer kaybetmesi, onu alan engelliler için çok büyük kayıplar yaşaması anlamına gelmektedir.

Engelli aylıkları 2005 yılında yürürlüğe giren Engelliler Hakkında Kanun ve bu kanuna bağlı düzenlemelerle, asgari ücret esas alınarak artırılmakta iken, 2013 yılında adeta kamuoyunun gündeminden kaçırılarak yapılan yeni bir düzenlemeyle artışlar memur maaş artışına endekslenmiştir. Halihazırda yetersiz olan engelli sosyal ödenekleri, gün geçtikçe daha fazla oranda erimeye devam etmektedir. Bu gerekçeyle engelli yurttaşların aldıkları aylıkların en azından asgari ücret seviyesine çıkarılması elzemdir.

MADDE GEREKÇELERİ

MADDE 1- Engelli yurttaşların aldıkları aylıkların asgari ücret seviyesine çıkarılmasına ilişkin hükümleri içermektedir. Engelli yurttaşların engellilik oranına göre değişen aylık tutarları farkının ortadan kaldırılmasına ilişkin düzenlemeye yer verilmektedir.

MADDE 2– Yürürlük maddesidir.

MADDE 3- Yürütme maddesidir.

**65 YAŞINI DOLDURMUŞ MUHTAÇ, GÜÇSÜZ VE KİMSESİZ TÜRK
VATANDAŞLARINA AYLIK BAĞLANMASI HAKKINDA KANUNDA DEĞİŞİKLİK
YAPILMASINA DAİR KANUN TEKLİFİ**

MADDE 1- 1/7/1976 tarihli ve 2022 sayılı 65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanunun 2 nci maddesinin birinci fıkrası aşağıdaki şekilde, üçüncü fıkrasının birinci cümlesinde yer alan “Birinci fıkranın (a) ve (b) bentleri” ibaresi “Birinci fıkra” şeklinde ve dördüncü fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“65 yaşını doldurmamış olmasının yanı sıra ilgili mevzuatı çerçevesinde alınacak sağlık kurulu raporu ile engelli olduklarını kanıtlayan, 18 yaşını dolduran Türk vatandaşlarından; sosyal güvenlik kuruluşlarının herhangi birinden her ne nam altında olursa olsun bir gelir veya aylık hakkından yararlananlar ile uzun vadeli sigorta kolları açısından zorunlu olarak sigortalı olunması gereken bir işte çalışanlar veya nafaka bağlanmış ya da nafaka bağlanması mümkün olanlar hariç olmak üzere, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları tarafından muhtaç olduğuna karar verilenlere muhtaçlık hâli devam ettiği müddetçe aylık net asgari ücret tutarında aylık bağlanır.”

“65 yaşın doldurulmasından önce bu madde hükümlerine göre bağlanmış olan aylıkların ödenmesine bu madde kapsamında devam olunur. Bu Kanunun 1 inci maddesine göre aylık bağlananlara; engelli olduklarını ilgili mevzuatına göre alınacak sağlık kurulu raporu ile kanıtlamaları hâlinde, bu maddenin birinci fıkrası hükümlerine göre aylık bağlanır.”

MADDE 2- Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3- Bu Kanun hükümlerini Cumhurbaşkanı yürütür.